

Klimaatbeleid Veldhoven 2.0

Lokaal klimaatbeleid 2013-2015

Vastgesteld door college van B en W d.d. (20 augustus 2013)

Samenvatting klimaatbeleid Veldhoven 2.0

Aanleiding klimaatbeleid 2.0

Het lokale klimaat programma (SLOK) liep eind 2012 af. Reden om het lokale klimaatbeleid te herijken. Uitgangspunt is een duurzaam Veldhoven in 2030 (bron: lokaal milieubeleidsplan).

CO₂-voetafdruk

Momenteel is van de broeikasgassen alleen de CO₂-uitstoot inzichtelijk. Veldhoven streeft dan ook naar een CO₂-neutrale gemeente na 2050. De eerste CO₂ voetafdruk die volledig is voor Veldhoven is het jaar 2008: 304 kton CO₂ (bron: landelijke monitor Agentschap.nl. Dit getal kan wijzigen omdat er nog steeds gewerkt wordt aan de monitor). De uitstoot wordt voor een groot deel (72%) bepaald door de gebouwde omgeving. Dit betreft woningen, winkels, kantoren, commerciële dienstverlening en bedrijfspanden.

Doelstellingen voor Veldhoven geconcretiseerd

- ◆ Tussenstreven: reductie van 20% CO₂-uitstoot in 2020 ten opzichte van 2008.
- ◆ 2013-2015: realiseren van de beperking van de CO₂- uitstoot binnen de gemeente Veldhoven met 2% per jaar ten opzichte van 2008.
- ◆ Actieve inzet om duurzame energie op te wekken binnen Veldhoven, dan wel initiatieven hiertoe te ondersteunen.
- ◆ Realiseren van een besparing op het gemeentelijke energieverbruik van 2% per jaar ten opzichte van 2012.
- ◆ De gemeente koopt voor het eigen energieverbruik groen in en wekt zelf stroom op met zonnepanelen.

Keuze van speerpunten:

Uit de Landelijk Klimaatagenda 2011-2014 'Werk maken van klimaat' kiest Veldhoven voor de komende jaren de volgende speerpunten als prioriteit:

- ◆ bestaande woningen en gebouwen energiezuiniger maken;
- ◆ lokale duurzame economie.

Daarnaast besteedt Veldhoven binnen het bestaande beleid ook aandacht aan de speerpunten:

- ◆ naar energieneutrale nieuwbouw;
- ◆ groen gas en elektrisch vervoer;
- ◆ energiebesparing bedrijven via handhaving;
- ◆ lokale duurzame energieproductie; en
- ◆ transitie naar de klimaatneutrale stad en regio.

Rol van de gemeente Veldhoven

Gemeente Veldhoven speelt haar rol in het klimaatbeleid door het goede voorbeeld te geven en stimuleert daarnaast andere partijen tot duurzame bijdragen. Ze treedt hierbij op als regiegemeente met een zakelijke en realistische benadering. Het initiatief ligt vaak bij burgers, bedrijven, onderzoek- en onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties. Gezamenlijk wil de gemeente aan de slag gaan met projecten.

Het klimaatbeleid 2.0 wordt in principe uitgevoerd binnen de (financiële en capacitaire) kaders van het Milieubeleidsplan.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	7
1.1 Lokale invulling van de klimaatambitie	7
1.2 Leeswijzer	9
2 Lokaal klimaatbeleid	11
2.1 Definitie van de doelstelling.....	11
2.2 Veldhoven CO ₂ -neutraal.....	12
2.3 Energieverbruik gemeentelijke organisatie.....	13
3 Keuzen in lokaal klimaatbeleid	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Landelijke Klimaatagenda 2011-2014	15
3.3 Rol van gemeente Veldhoven.....	17
3.4 Aanpak om te komen tot nieuw klimaatbeleid	18
3.4.1 Bestaande woningen en gebouwen energiezuiger maken	19
3.4.2 Lokale duurzame economie.....	21
3.5 Voortzetten huidig klimaatbeleid	21
3.5.1 Naar klimaatneutrale nieuwbouw.....	22
3.5.2 Groen gas en elektrisch vervoer	23
3.5.3 Energiebesparing bedrijven via handhaving.....	24
3.5.4 Lokale duurzame energie productie.....	24
3.5.5 Transitie naar de 'klimaatneutrale stad en regio'	25
4. Organisatie lokaal klimaatbeleid.....	27
4.1 Verankeren klimaatbeleid in de organisatie	27
4.2 Monitoring	27
Bijlagen	
Bijlage 1: Energiegebruik Veldhoven	29
Bijlage 2: Voorbeelden trends	31
Bijlage 3: Afkortingen en verklaringen.....	32

1 Inleiding

De uitdaging op het gebied van klimaat is fors en neemt alleen maar verder toe. De Europese doelen voor Nederland zijn 20% CO₂-reductie (ten opzichte van 1990) en 14% duurzame energie in 2020. De Europese Commissie heeft in maart 2011 de 'Low-carbon Roadmap 2050' gepubliceerd. Daarin is de ambitie opgenomen om te komen tot 80 tot 95% CO₂-reductie in 2050 ten opzichte van 1990.

De rijksoverheid heeft de Nederlandse ambities uitgewerkt in de Klimaatagenda 2011-2014 'Werk maken van klimaat'. Uitgangspunt is een modern klimaatbeleid gebaseerd op een zakelijke en realistische benadering. Hierbij ligt het initiatief bij burgers, bedrijven, onderzoek- en onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties. Zij gaan samen met lokale overheden aan de slag om tot haalbare, betaalbare en opschaalbare projecten te komen. De rijksoverheid zal van haar kant duurzame initiatieven en projecten ruimte geven en ondersteunen door partijen aan elkaar te koppelen, informatie te verstrekken en belemmeringen weg te nemen.

Deze nieuwe fase wordt ook wel klimaatbeleid 2.0 genoemd. Ook de gemeente Veldhoven moet haar weg zoeken in deze nieuwe fase waarin samenwerking met verschillende partijen centraal staat.

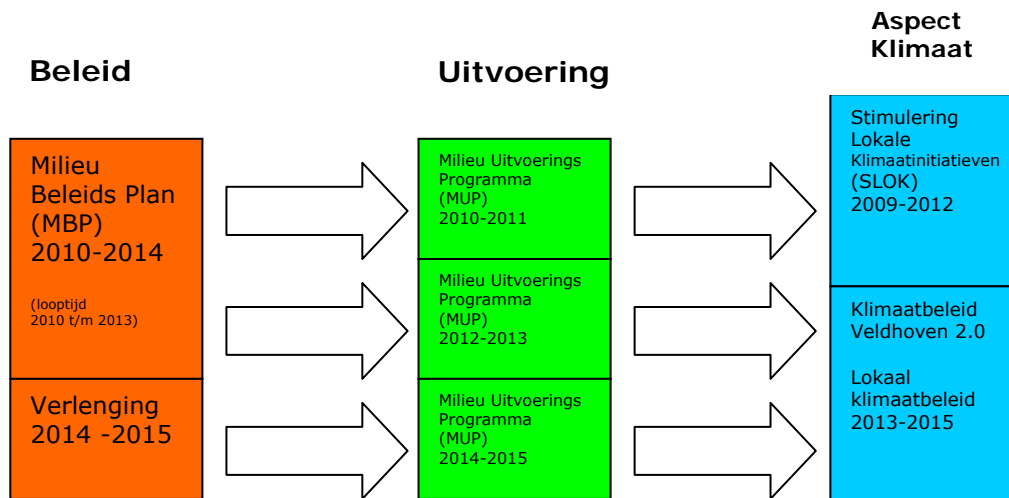
1.1 Lokale invulling van de klimaatambitie

Gemeente Veldhoven voert al geruime tijd een actief beleid gericht op klimaat. In het Milieubeleidsplan 2010-2014 (en onlangs verlengd tot eind 2015) is vastgelegd dat de gemeente streeft naar een duurzaam Veldhoven in 2030. Concreet zijn de volgende ambities neergelegd:

1. 20% van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt is duurzaam opgewekt in 2020;
2. 2% energiebesparing per jaar op energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt (t.o.v. 2008);
3. In 2030 een vermindering van de CO₂-uitstoot met 30% ten opzicht van 1990.

Dit klimaatbeleid wordt jaarlijks uitgewerkt in een Milieu-uitvoeringsprogramma (MUP), en vooral door het daarin opgenomen klimaatbeleid. Tot eind 2012 is daarbij de Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven (SLOK) leidend geweest. Op basis hiervan heeft Veldhoven een programma uitgevoerd en een financiële bijdrage ontvangen.

Het verband tussen bovenstaande stukken is in het volgende schema weergegeven:

Als taak vanuit het Milieu-uitvoeringsprogramma (MUP) 2012-2013 is in 2012 onderzocht wat de nulsituatie is van de gemeente Veldhoven. Uit landelijke gegevens die inmiddels over de huidige klimaatsituatie van Veldhoven beschikbaar zijn blijkt dat de sector gebouwde omgeving de grootste uitstoot van CO₂ veroorzaakt in Veldhoven. In voorliggend rapport worden deze gegevens gepresenteerd. Het ligt dan ook voor de hand dat de gemeente Veldhoven zich de komende jaren vooral richt op de doelgroepen bestaande woningbouw en bedrijven. De verwachting is dat een succesvolle aanpak van deze doelgroepen het meeste effect zal hebben op (een daling van) het energieverbruik.

Een andere taak vanuit het MUP 2012-2013 is het opstellen van een plan van aanpak voor een klimaat-, CO₂- of energieneutrale gemeente. Ook dit is nader uitgewerkt in voorliggend rapport. De gemeente Veldhoven streeft naar een CO₂ neutrale gemeente op termijn (2050). Het tussenstreven is een reductie van 20% in 2020 ten opzichte van 2008.

Hiermee zijn voor de komende jaren de doelgroepen (bestaande woningbouw en bedrijven) en het streven (reductie van 20% in 2020 ten opzichte van 2008) vastgelegd. Voor de verdere invulling van het 'klimaatprogramma' tot eind 2015 is gebruik gemaakt van de indeling van de landelijke opvolger van SLOK: de 'Klimaatagenda'. Ook dit wordt nader uitgelegd in voorliggend stuk.

Het aandeel van duurzame energie wordt niet nader geconcretiseerd voor Veldhoven. Knelpunt is hier namelijk dat er geen gegevens beschikbaar zijn over het aandeel duurzame energie, zeker niet per gemeente. De verwachting is dat deze gegevens de komende jaren wel beschikbaar gaan komen. Ondanks het gebrek aan gegevens, zet Veldhoven zich wel in voor een toename van duurzame opwekking.

Voor de strategie in het klimaatbeleid van de komende jaren richt gemeente Veldhoven zich vooral op haar rol als regiegemeente. Tot op heden heeft Veldhoven zich vooral ingezet op haar voorbeeldfunctie en het informeren, motiveren en stimuleren van burgers en bedrijven. Zo nodig is bij bedrijven ook handhavend opgetreden als zij niet voldeden aan wettelijke eisen op het gebied van klimaat. Ook landelijk is veel aandacht besteed aan de klimaatproblematiek en de acties die de

mensen zelf kunnen nemen. De mensen zijn voldoende geïnformeerd en nu breekt de tijd aan dat burgers en bedrijven ook daadwerkelijk zelf stappen gaan ondernemen.

De inzet van de gemeente Veldhoven in de komende jaren is om in overleg te gaan met externe doelgroepen en om hen op te roepen hun energieverbruik te verminderen en de benodigde energie duurzaam op te wekken. De gemeente neemt het initiatief tot overleg (brainstorm) en zal gezamenlijk met de doelgroepen de gewenste weg uitstippelen. De uiteindelijke uitvoering zal met name bij de doelgroepen liggen, waarbij de gemeente over het algemeen alleen nog een faciliterende rol heeft. Dit sluit ook geheel aan bij de filosofie van de gemeente Veldhoven als regiegemeente. En eveneens bij de huidige financiële situatie, waarbij het noodzaak is middelen efficiënt en effectief in te zetten.

Het klimaatbeleid 2.0 is nadrukkelijk geen volledig duurzaamheidsbeleid. Bij duurzaamheid moeten de drie peilers planet, people en profit met elkaar in evenwicht zijn. Voorliggend beleid gaat met name in op planet, waarbij de andere aspecten maar zijdelings aan de orde komen. Mochten de gesprekken met de doelgroepen de mogelijkheid bieden om ook de andere aspecten van duurzaamheid mee te nemen, dan zal dat zeker plaatsvinden. In de tekst komt wel vaak het woord duurzaamheid voor, waarbij bedoeld wordt dat niet alleen naar klimaat wordt gekeken, maar ook naar de andere aspecten.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de doelstelling op het gebied van klimaat voor de gemeente Veldhoven toegelicht. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen Veldhoven als grondgebied en als gemeentelijke organisatie.

In het derde hoofdstuk worden de keuzen in het lokale klimaatbeleid verder uitgewerkt aan de hand van de landelijke klimaatagenda. De gemeente kiest hierbij voor twee speerpunten, de andere thema's worden binnen het huidige beleid uitgevoerd. Per speerpunt uit de landelijke klimaatagenda wordt de rol van de gemeente nader uitgewerkt en wordt aangegeven hoe de gemeente de stakeholders kan stimuleren.

In het laatste hoofdstuk (4) wordt de verankering en monitoring van het lokale klimaatbeleid beschreven.

In de bijlagen vindt u gegevens terug over het energieverbruik in Veldhoven. Hierbij wordt ingegaan op het verbruik door verschillende doelgroepen binnen de gemeente.

2 Lokaal klimaatbeleid

Samenvatting

Veldhoven streeft naar een CO₂ neutrale gemeente. Gekeken naar landelijke en Europese doelstellingen zal dit haalbaar zijn na 2050.

Doelstellingen voor Veldhoven

- ◆ *Tussenstreven: Reductie van 20% CO₂-uitstoot in 2020 ten opzichte van 2008.*
- ◆ *2013-2015: Realiseren van de beperking van de CO₂- uitstoot binnen de gemeente Veldhoven met 2% per jaar ten opzichte van 2008.*
- ◆ *Actieve inzet om duurzame energie op te wekken binnen Veldhoven, dan wel initiatieven hiertoe te ondersteunen.*
- ◆ *Realiseren van een besparing op het gemeentelijke energieverbruik van 2% per jaar ten opzichte van 2012.*

2.1 Definitie van de doelstelling

In het Milieubeleidsplan 2010-2014 'Op weg naar een duurzaam Veldhoven', zijn de kaders vastgelegd voor een duurzame ontwikkeling van Veldhoven. Hierbij is een focus aangehouden voor de lange termijn (2030). Als gedeeltelijke uitwerking hiervan is in het Milieu-uitvoeringsprogramma (MUP) 2012-2013 opgenomen dat er een plan van aanpak opgesteld wordt voor een klimaat-, CO₂- of energieneutrale gemeente.

Bij het opstellen van een plan van aanpak is het van belang van welke definitie wordt uitgegaan. Op het gebied van klimaat zijn drie definities mogelijk:

1. *CO₂- neutrale gemeente:* de CO₂-uitstoot die gerelateerd is aan activiteiten binnen een gemeente wordt volledig gereduceerd of gecompenseerd.
2. *Klimaatneutrale gemeente:* alle uitstoot van broeikasgassen (dus niet alleen van de CO₂) die gerelateerd is aan activiteiten binnen een gemeente wordt volledig gereduceerd of gecompenseerd. In de praktijk betekent dit dat de energie die gerelateerd is aan activiteiten binnen een gemeente op een hernieuwbare manier opgewekt wordt. Dit hoeft niet binnen de gemeentegrenzen plaats te vinden.
3. *Energie neutrale gemeente:* de energie die gerelateerd is aan activiteiten binnen een gemeente, wordt binnen de gemeentegrenzen op een hernieuwbare manier opgewekt.

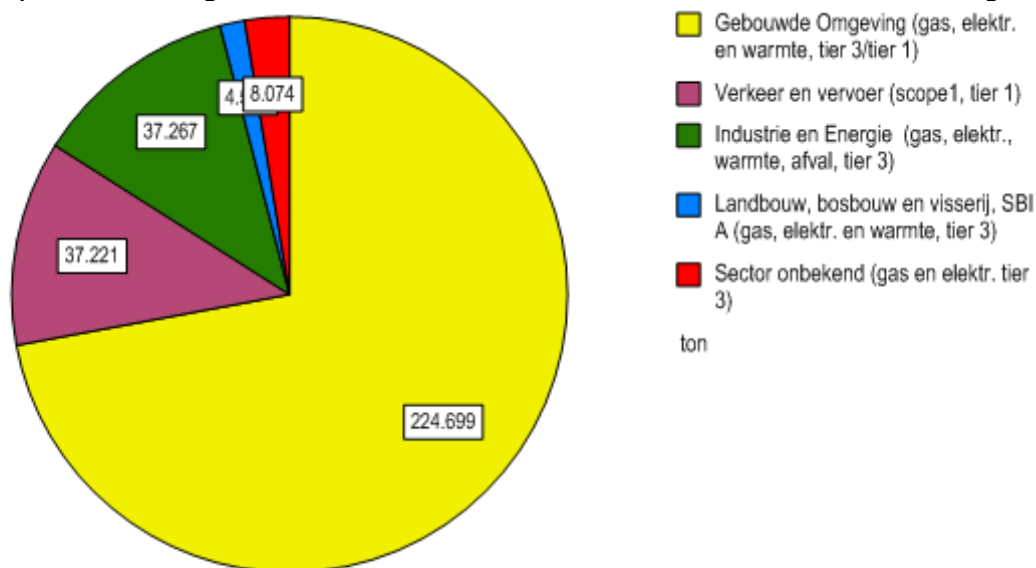
De keuze van de definitie hangt mede af van de gegevens die beschikbaar zijn om de mate waarin het doel is bereikt te meten. Momenteel zijn landelijk feitelijk alleen de gegevens van de CO₂ -uitstoot goed beschikbaar¹. Om het doel SMART te kunnen maken wordt dan ook uitgegaan van een CO₂ - neutraal Veldhoven.

---

¹ Gegevens over het energieverbruik in Veldhoven zijn opgenomen in bijlage 1.

2.2 Veldhoven CO₂-neutraal

De Nederlandse CO₂-doelstelling is 20% CO₂-reductie in 2020 ten opzichte van 1990 en de Europese doelstelling is 80 tot 95% CO₂-reductie in 2050 ten opzichte van 1990. Deze doelstelling kan echter niet direct vertaald worden naar Veldhoven omdat de CO₂-uitstoot van de gemeente Veldhoven in 1990 niet exact bekend is. De eerste CO₂ voetafdruk die volledig is voor Veldhoven is van het jaar 2008: 304 kton CO₂ (bron: landelijke monitor Agentschap.nl, door ontwikkeling van de monitor kan dit getal nog wijzigen). De verdeling van de CO₂ over de verschillende sectoren ziet er als volgt uit.

Bronnen: CBS - Bevolkingsstatistiek, Nederlandse Emissieregistratie, www.afvalmonitor.databank.nl, www.energieinbeeld.nl (samenwerkende netbeheerders Liander, Enexis, Stedin, Endinet), Gemeente via invultool Agentschap NL, Modelmatige verdeling Nederlands totaal, CO₂MPAS, NVRD, Berekening o.b.v. gegevens meerdere bronnen, Rapport CBS, ECN, PBL, AgentschapNL

Uit het overzicht blijkt dat de uitstoot voor een groot deel (72%) bepaald wordt door de gebouwde omgeving. Dit betreft woningen, winkels, kantoren, commerciële dienstverlening, bedrijfspanden (onderdeel hiervan is bijvoorbeeld ook ASML). Deze verdeling komt overeen met het karakter van de gemeente Veldhoven.

In het Milieubeleidsplan is uitgegaan van een duurzaam Veldhoven in 2030. Zoals al aangegeven wordt in Nederland gestreefd naar een CO₂-reductie van 20% in 2020 ten opzichte van 1990. Het is dan ook niet realistisch te veronderstellen dat de gemeente Veldhoven in 2030 CO₂-neutraal is, wel is het realistisch er van uit te gaan dat Veldhoven in 2030 heel veel duurzamer is door de stappen die we de komende jaren zetten. Als tussenstreven kan Veldhoven vaststellen: een reductie van CO₂ van 20% in 2020 ten opzichte van 2008. Dit is een jaarlijkse reductie van ongeveer 2% van de CO₂- uitstoot.

Een CO₂-neutraal Veldhoven zal pas na 2050 realistisch zijn. Hoe lang de periode exact is, hangt mede af van de snelheid van de ontwikkelingen op het gebied van energiebesparing, opwekking van duurzame energie en de ontwikkeling van kosten (zowel van huidige als toekomstige technieken en energievormen).

2.3 Energieverbruik gemeentelijke organisatie

Vanuit haar voorbeeldfunctie is het energieverbruik van de gemeente Veldhoven (als organisatie) een specifiek aandachtspunt binnen het klimaatbeleid. Hoeveel energie de gemeente Veldhoven jaarlijks verbruikt hangt af van de definitie die gebruikt wordt voor de gemeentelijke organisatie² en ook van de gegevens die beschikbaar zijn.

Voor dit klimaatbeleid wordt uit gegaan van

- ♦ de gemeentelijke gebouwen: dit betreft 39 gemeentelijke gebouwen die in totaal voor ongeveer 3.350.000 kWh (= 0,01 PJ) en 755.000 m³ gas (= 0,02 PJ) per jaar verbruiken. Deze gebouwen zijn deels in gebruik door de gemeente en deels worden ze verhuurd aan derden.
- ♦ de gemeentelijke voorzieningen: dit betreft openbare verlichting, (riool)gemalen, pompen en verkeersregelinstallaties. In 2011 betrof dit ruim 3.125.000 kWh (= 0,01 PJ).

Voor de gemeentelijke gebouwen wordt gewerkt aan een systeem van monitoring. Alle gebouwen zijn inmiddels voorzien van een slimme meter of een telemetriemeter voor elektriciteit en in 2013 krijgen de meeste gebouwen deze meter ook voor gas. Hiermee kunnen de meterstanden op afstand op kwartier- of uurbasis worden ingelezen. Ook wordt in 2013 voor een jaar een energiecoach ingezet om samen met de gebouwbeheerders de gegevens te analyseren en zo nodig acties te nemen. Met dit project is het exacte verbruik van de gebouwen bekend. De verwachting is dat het project 3 tot 5% van het energieverbruik gaat besparen. Vanaf 2014 betaalt de gemeente niet langer de monitoring van de verhuurde gebouwen. Gebouwbeheerders kunnen op eigen kosten blijven deelnemen aan het project monitoring gemeentelijke gebouwen. Op dat moment wordt de doelstelling beperkt tot de gemeentelijke gebouwen die mee blijven doen aan het project energiemangement gemeentelijke gebouwen.

De elektriciteit die de gemeente gebruikt voor de gebouwen in eigen gebruik en in het openbaar gebied, wordt met een aantal gemeenten gezamenlijk ingekocht. Jaarlijks wordt voor de verbruikte hoeveelheid stroom Garanties van Oorsprong (voorheen groencertificaten) aangekocht, waarmee de grijze stroom die de gemeente afneemt wordt vergroend. Deze Garanties van Oorsprong zijn het exclusieve bewijs dat de aangegeven hoeveelheid elektriciteit (in het geval van de gemeente Veldhoven 100%) duurzaam en CO₂-neutraal is opgewekt. Bijvoorbeeld via waterkracht en/ of biomassa. Daarnaast heeft de gemeente op 11 gemeentelijke gebouwen zonnepanelen geplaatst waarmee elektriciteit wordt opgewekt. De verwachting is dat dit jaarlijks ruim 132.000 kWh oplevert. Voor de gemeentelijke gebouwen die de gemeente verhuurt sluiten de gebouwbeheerders zelf een energiecontract af (zowel voor elektriciteit als gas). Binnen het project energiemangement gemeentelijke gebouwen wordt onderzocht of dit ook groene stroom is en of de gebouwbeheerders als ze grijze stroom gebruiken bereid zijn hierop over te stappen.

Voor het gasverbruik is recent met een aantal regiogemeenten een gezamenlijke aanbesteding gedaan, hierbij is duurzaamheid ook één de uitgangspunten. Tot op heden is het gasverbruik van het gemeentehuis omgerekend in elektriciteitsverbruik en hiervoor zijn ook Garanties van Oorsprong aangeschaft.

² De landelijke klimaatmonitor is niet bruikbaar voor het bepalen van het gemeentelijk energieverbruik. De monitor telt de verbruiken van diverse overheidsinstellingen bij elkaar op.

Ook bij de openbare verlichting wordt gestreefd om zuiniger met verlichting om te gaan. Bij de Verlengde Oersebaan en Verlengde Heerbaan staat verlichting die zuiniger is als conventionele verlichting, met daarbij het voordeel dat de verlichting kan worden aangepast op natuur en weggebruikers. Hiervoor zijn proeven uitgevoerd om dit uit te testen, de resultaten zijn door de Technische Universiteit gepubliceerd. De planning is dat in 2014 een beleidplan openbare verlichting wordt opgesteld, waarin de richting wordt bepaald voor de omgang met openbare verlichting in Veldhoven.

De gemeente gebruikt ook energie voor vervoer (zakelijk en woon-werkverkeer). Dit is echter niet eenvoudig te meten en is daarom buiten de definitie van klimaatbeleid voor de gemeentelijke organisatie gehouden. Op dit gebied wordt vanzelfsprekend wel actie ondernomen, onder meer door de aanschaf van een elektrische auto. Als het in de praktijk wel mogelijk is eenvoudig monitorgegevens te verkrijgen, dan worden deze toegevoegd.

Ook bij het uitbesteden van taken (zoals vuilnis ophalen en onderhoud plantsoenen) spelen energieaspecten een rol. Deze worden meegenomen bij het onderdeel inkoop, maar vormen geen onderdeel van de definitie, omdat deze moeilijk meetbaar zijn te maken.

3 Keuzen in lokaal klimaatbeleid

Samenvatting:

Uit de landelijk klimaatagenda kiest Veldhoven voor de komende jaren de volgende speerpunten als prioriteit:

- ◆ *bestaande woningen en gebouwen energiezuiniger maken*
- ◆ *lokale duurzame economie*

Daarnaast besteedt Veldhoven binnen het bestaande beleid aandacht aan de speerpunten:

- ◆ *naar energieneutrale nieuwbouw*
- ◆ *groen gas en elektrisch vervoer*
- ◆ *energiebesparing bedrijven via handhaving*
- ◆ *lokale duurzame energieproductie*
- ◆ *transitie naar de klimaatneutrale stad en regio*

Gemeente Veldhoven speelt hierbij haar rol door het goede voorbeeld te geven en stimuleert daarnaast andere partijen tot duurzame bijdragen.

3.1 Inleiding

Zonder de inbreng van de doelgroepen en belanghebbenden binnen Veldhoven is realisatie van het klimaatbeleid en daarin voorgestelde ambities niet haalbaar. In de uitvoering van het klimaatbeleid heeft de gemeente Veldhoven zeker een rol, maar de inbreng van en de samenwerking met stakeholders is essentieel. Deze stakeholders zijn bedrijven, woningbouwcorporaties, buurgemeenten, Brainport, inwoners, kennisinstellingen, liefdadigheidsorganisaties enzovoort.

Deze partijen worden nu al in meer of mindere mate betrokken in de uitvoering van het klimaatbeleid. Bij de herijking van het klimaatbeleid is het belangrijk hen meer te betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van het klimaatbeleid. Hierbij moet strategisch gekeken worden welke partijen op welke manier betrokken kunnen worden. Daarnaast dwingen de crisis en de bezuinigingen de gemeente om zeer kritisch om te gaan met de inzet van financiële en personele middelen.

3.2 Landelijke Klimaatagenda 2011-2014

Tijdens het Klimaatcongres van 2011 heeft staatssecretaris Atsma de Landelijke Klimaatagenda (LKA) 2011 – 2014 'Werk maken van klimaat' gepresenteerd. De Klimaatagenda is een gezamenlijke agenda van zowel vertegenwoordigers van decentrale overheden als van het rijk. Idee achter de agenda is om te zorgen dat succesvolle lokale klimaatinitiatieven op grote schaal navolging krijgen. Daarnaast wil de staatssecretaris samen met vijf klimaatambassadeurs van grote steden eventuele knelpunten in de regelgeving opheffen. De Lokale Klimaatagenda 2011-2014 kan lokale en regionale overheden helpen bij het realiseren van hun klimaatambities door succesvolle, kansrijke klimaatinitiatieven meer bekend te maken voor de rest van Nederland. Het rijk heeft geen budget ter beschikking gesteld, maar ondersteunt wel op andere wijze (bijvoorbeeld middels digitale media, publicaties en bijeenkomsten waaronder leergroepen).

Door de Klimaatagenda te ondertekenen spreekt de gemeente uit zich de komende jaren in te (blijven) spannen voor klimaatbeleid. De manier waarop dit gebeurt is aan de gemeente zelf. De gemeente moet ook zelf budget en/of uren vaststellen voor klimaatbeleid. De uitvoering zal vaak in samenwerking met andere partners plaatsvinden (bedrijven, andere overheden).

Uitgaande van de huidige lokale doelen gericht op energiebesparing en opwekking van duurzame energie bij bestaande woningbouw en bedrijven kiest gemeente Veldhoven de volgende (dikgedrukte) thema's en speerpunten uit de Landelijke Klimaatagenda:

Thema	Speerpunt Landelijke Klimaatagenda
1 Duurzame gebouwde omgeving	• Bestaande woningen en gebouwen energiezuiniger maken
2	• <i>Naar energieneutrale nieuwbouw</i>
3 Duurzame mobiliteit	• Naar betere ketenmobiliteit
4	• Duurzaam goederenvervoer
5	• <i>Groen gas en elektrisch vervoer</i>
6 Duurzame bedrijven	• Lokale duurzame economie
7	• <i>Energiebesparing bedrijven via handhaving</i>
8 Duurzame e-productie	• <i>Lokale duurzame energie productie</i>
9	• Smart grids
10 Klimaatneutrale stad/regio	• <i>Transitie naar de 'Klimaatneutrale stad en regio'</i>

De aanpak van het klimaatbeleid in speerpunten levert een goede basis om de komende jaren het klimaatbeleid binnen Veldhoven voort te zetten. Het is echter niet mogelijk om alle acties gelijktijdig uit te voeren. Daarom kiest Veldhoven voor de komende jaren om prioriteit te geven aan de vet gedrukte speerpunten 'bestaande woningen en gebouwen energiezuiniger maken' en 'lokale duurzame economie'

Reden van de keuze van deze speerpunten is het karakter van de gemeente Veldhoven. Uit de energiemonitor blijkt dat de meeste energie verbruikt wordt in de gebouwde omgeving (woningen, commerciële en publieke dienstverlening). De bestaande voorraad heeft hierin het grootste aandeel. Hier valt dan ook de meeste besparing dan wel duurzame opwekking te realiseren. De verduurzaming van de lokale economie (duurzaam ondernemen) is een belangrijk speerpunt omdat bedrijven hier zelf steeds meer prioriteit aan geven en de gemeente dit graag wil ondersteunen.

Daarnaast blijft de gemeente Veldhoven zich ook inzetten voor de speerpunten die in bovenstaand schema schuin gedrukt zijn als onderdeel van het bestaande beleid. De inzet hiervoor ligt in elk geval lager dan voor de speerpunten gericht op bestaande woningbouw en bedrijven. In het volgende hoofdstuk wordt beschreven wat de huidige stand van zaken is van de verschillende thema's in Veldhoven. Hieruit blijkt bijvoorbeeld dat in nieuwbouwprojecten momenteel al veel aandacht wordt besteed aan duurzaamheid, Veldhoven heeft er het vertrouwen in dat deze lijn wordt voortgezet. Ook in de handhaving bij bedrijven wordt momenteel voldoende aandacht besteed aan energiebesparing. Beter is het deze bedrijven op een positieve wijze tot

een meer duurzame bedrijfsvoering te brengen via het speerpunt lokale duurzame economie. De verwachting is dat de lokale duurzame energieproductie grotendeels binnen de andere speerpunten wordt georganiseerd en met name door de markt wordt opgepakt. Als de energiekosten blijven stijgen, gaan burgers en bedrijven vanzelf op zoek naar wegen om goedkoper hun energie te verkrijgen.

Na besluitvorming in het college van B&W over de voorliggende klimaatnota, wordt de agenda door de gemeente Veldhoven ondertekend en wordt ingeschreven op de aangegeven speerpunten.

3.3 Rol van gemeente Veldhoven

Een CO₂-neutraal Veldhoven moet stap voor stap gezamenlijk met (lokale) partners bereikt worden. Binnen de gekozen thema's en speerpunten moeten de juiste acties worden geformuleerd om de komende jaren een stap vooruit te zetten. De gemeente Veldhoven kan zich hierbij op verschillende manieren inzetten om een bijdrage te leveren. De mogelijke rollen van de gemeente zijn:

- ◆ Goede voorbeeld geven
- ◆ Andere partijen stimuleren:
  - * Informeren en enthousiasmeren (gericht op 'weten' en 'willen');
  - * Reguleren (gericht op 'moeten');
  - * Faciliteren (gericht op 'kunnen').

De eerste rollen (voorbeeld, informeren/enthousiasmeren en reguleren) neemt de gemeente al op zich. Vooral de laatste rol moet binnen de gemeente Veldhoven nader ingevuld worden.

Bij het invullen van de rollen wordt het streven van Veldhoven als regiegemeente niet uit het oog verloren. Burgers, bedrijven en kennisinstellingen moeten op de hoogte gebracht worden van de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en vooral over de wijze waarop ze zelf hun steentje kunnen bijdragen.

Daarnaast kan de gemeente initiatiefnemers van duurzame projecten inventariseren, hun wensen in kaart brengen en bekend maken en zodoende sturing geven aan projecten (bijvoorbeeld door de projecten te clusteren).

*Goede voorbeeld:
zonnepanelen op
gemeentehuis*

3.3.1 Goede voorbeeld geven

Door met de eigen organisatie volop in te zetten op energiebesparing en het opwekken van duurzame energie vervult de gemeente Veldhoven een voorbeeldrol voor alle partijen binnen de gemeente. Goede communicatie over acties en resultaten zal naar verwachting inwoners en bedrijven aanzetten tot de overweging om zelf ook actie te ondernemen.

3.3.2 Informeren en enthousiasmeren

De gemeente informeert haar burgers regelmatig over gedrag en klimaat. Al enkele keren is een energiemarkt georganiseerd waar burgers informatie kunnen krijgen over (duurzame) energie. Wattchers worden uitgeleend om thuis het energieverbruik te

meten. Ook voert de gemeente acties uit om inwoners bewust te maken van hun gedrag zoals de actie 'Winkelen? Pak de fiets!' en de Energy Battle. Informatie over energiebesparing kan via de regionale site www.hoebespaarikenergie.info worden gevonden. Ook bedrijven met een klein verbruik stimuleert de gemeente om te kijken naar mogelijkheden voor besparing.

3.3.3 Reguleren

De gemeente verleent aan bedrijven vergunningen, beoordeelt meldingen en handhaaft ook de regelgeving bij bedrijven. Actief wordt hierbij gekeken naar de regels op het gebied van energiebesparing en duurzaamheid. Bedrijven met een hoog energieverbruik (per jaar boven 25.000 m³ aardgas en/of 50.000 kWh elektriciteit) worden gewezen op de voor de branche bekende energiebesparingsmaatregelen en de plicht deze te onderzoeken of te realiseren.

3.3.4 Faciliteren

Gemeente Veldhoven heeft tot op heden enkele stappen ondernomen om te faciliteren op het gebied van klimaat. Tot en met 2013 heeft de gemeente een subsidie voor particulieren ter stimulering van het treffen van duurzame maatregelen aan de woning. In 2010 is het Energyhouse geopend, een duurzame nulenergie woning die ook niet is aangesloten op het gas- en elektriciteitsnet.

Dit initiatief is tot stand gekomen in samenwerking tussen woningbouwvereniging Aert Swaens, Energyhouse B.V. en de gemeente Veldhoven. De gemeente wil meer op zoek naar partners met duurzame initiatieven om te kijken of de gemeente dan wel de regio of een andere partner dit initiatief verder kan ondersteunen, de zogenaamde 'makelaarsrol'. Het is in principe niet de bedoeling dat de gemeente zelf initiatieven neemt tot nieuwe projecten.

3.4 Aanpak om te komen tot nieuw klimaatbeleid

Bij de twee gekozen speerpunten gaat de gemeente praktisch aan de slag. Hierbij spelen de volgende vragen een rol:

1. Wat is de stand van zaken op dit moment op hoofdlijnen?
2. Met welke trends moeten we rekening houden? Zie ook bijlage 2.
3. Wat is de link met andere gemeentelijke beleidsvelden?
4. Wat doen we als gemeente zelf?
5. Wie zijn de stakeholders?
6. Hoe stimuleren we als gemeente de stakeholders?

Ieder speerpunt kent zijn eigen stakeholders en intern betrokkenen. Rond de prioritaire speerpunten bestaande bouw en lokale duurzame economie worden de stakeholders uitgenodigd voor een brainstorm. Voor het uitnodigen van de stakeholders wordt in principe gebruik gemaakt van al bestaande structuren. In overleg met de stakeholders zal worden bepaald hoe het betreffende speerpunt (en aansluitende onderwerpen) in detail wordt uitgewerkt, welke rol een ieder daar in heeft, welke instrumenten worden ingezet en welke middelen alle partijen bijdragen. De nadere concretisering van het klimaatbeleid wordt in feite door de doelgroep zelf uitgewerkt. De rol van de gemeente is in voorliggend stuk uitgewerkt.

3.4.1 Bestaande woningen en gebouwen energiezuiger maken

Huidige stand van zaken

- ◆ Thuis (voorheen: Aert Swaens) renoveert veel huurwoningen naar B-label.
- ◆ De gemeentelijke gebouwen hebben een energielabel ontvangen. Op basis van het maatwerkadvies zijn maatregelen getroffen. Het project energiemonitoring gemeentelijke gebouwen is gestart.
- ◆ Voor particuliere woningeigenaren is er in 2013 een subsidiepot van € 100.000 voor duurzame energie (deze pot is inmiddels leeg). In het kader van eerdere subsidieregelingen zijn al veel maatregelen getroffen.
- ◆ Op de website van de gemeente is veel aandacht voor duurzaam (ver)bouwen, ook geeft de regionale portal www.hoebespaarikenergie.info informatie.
- ◆ Bij de scholen zijn de laatste jaren maatregelen genomen op het gebied van binnenklimaat (frisse scholen) en energiebesparing.
- ◆ Een bedrijf is het project 'Veldhoven bespaart energie' gestart, ondersteund door de gemeente Veldhoven. Doel is minimaal 100 particulieren woning te verduurzamen in ruim 1 jaar tijd.

Trends

- ◆ Energie- en brandstoflasten gaan een steeds groter aandeel uitmaken van de uitgaven van huishoudens en bedrijven.
- ◆ Bedrijven willen graag een groen en duurzaam imago hebben.

Stakeholders

De gebouwde omgeving is één van de grootste verbruikers van energie binnen de gemeente Veldhoven. De stakeholders zijn echter zeer divers:

- ◆ bestaande huurwoningen: Thuis (voorheen Aert Swaens/Domein) en Woonbedrijf
- ◆ bestaande particuliere woningen: woningeigenaren
- ◆ bestaande bedrijven: gebouweigenaren, houders van bedrijven, VOC, BZW
- ◆ gemeentelijke gebouwen en installaties: gebouwbeheerders
- ◆ bestaande scholen: scholenbestuur (Veldvest en Dick Bruna)
- ◆ Installatie- en bouwbedrijven.

Rol van de gemeente

De gemeente vervult een belangrijke rol door het goede voorbeeld te geven. Dit onderdeel wordt inmiddels al uitgewerkt door gebruik van duurzame energie (zonne-energie en groen stroomcontracten). Met de gebouwbeheerders van gemeentelijke gebouwen is een traject van monitoren en actief energiebeheer opgezet dat leidt tot energiebesparing. Ook is in het gemeentehuis gestart met een gedragscampagne en is een plan van aanpak opgesteld met daarin de nog resterende energiebesparingsmaatregelen voor de branche kantoorgebouwen. Ook voor de openbare verlichting wordt onderzocht hoe deze energiezuiniger en duurzamer kan worden.

Andere gemeentelijke beleidsvelden

- ◆ *MSO: volkshuisvesting en scholen*
- ◆ *BOR: gemeentelijke gebouwen*
- ◆ *OZ: vergunning en handhaving*
- ◆ *A&O: communicatie/website*
- ◆ *Soza: armoedebeleid*

Stimuleren van stakeholders

Voor huurwoningen wordt de dialoog gezocht met de corporaties. De woningbouwstichtingen – met name Thuis – zijn al relatief actief op het gebied van duurzaam renoveren. In overleg kunnen ervaringen gedeeld worden (welke effecten hebben de renovaties bijvoorbeeld bij de minima en kan daar eventueel nog iets

extra's voor worden gedaan) en acties opgesteld worden om huurders – maar zeker ook particulieren - tot energiebesparing te bewegen.

Bij particuliere woningbezitters speelt het knelpunt dat zij geen vertegenwoordiging hebben. Vanuit de markt is het initiatief 'Veldhoven bespaart energie' gekomen om de particuliere woningbezitter te faciliteren bij het verduurzamen van zijn woning. Het project bestaat uit twee delen, waarvan het eerste deel reeds in uitvoering is. In het eerste deel zijn bedrijven gezocht die werkzaam zijn op het gebied van verduurzamen van woningen, deze bedrijven zijn een samenwerking aangegaan. In het tweede deel wordt aan geïnteresseerde particuliere huisbezitters een aanbod gedaan tot verduurzaming van de woning. Hierbij wordt de particulier door de bedrijven begeleid van begin tot eind. De gemeente Veldhoven verwacht veel van deze aanpak en ondersteunt dit initiatief. Wel is nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de wijze van selectie van de deelnemende bedrijven en voor het betrekken van wijkbeheer.

Om het opwekken van zonne-energie door particulieren te stimuleren heeft de gemeente onlangs een digitale zonnekaart gelanceerd. Hierop kan voor iedere woning in Veldhoven bekeken worden of zonne-energie financieel haalbaar is.

Andere mogelijkheden die nog nader bekeken worden naar bruikbaarheid en financiële haalbaarheid zijn bijvoorbeeld het gebruik van 'Mijn woningdossier' en de digitale leskist 'Bestaande bouw' en het inzetten van een warmtecamera voor lekdictheid van woningen. Maar ook het onderdeel bewustwording blijft belangrijk door deelname aan (landelijke) campagnes en het communiceren van lokale (en regionale) succesverhalen en goede voorbeelden.

Bij grotere verbouwingen moeten burgers en bedrijven een vergunning aanvragen dan wel een melding indienen. De gemeente informeert hierbij goed over de wettelijke regels en maatregelen op het gebied van duurzaamheid. Belangrijk is het hierbij om ook de digitale mogelijkheden (zoals de gemeentelijke website) goed te benutten. Bij het toezicht op en het verlenen van vergunningen en meldingen wordt er ook getoetst op het voldoen aan de wettelijke eisen, waaronder ook de duurzaamheidsaspecten.

Voor bedrijven geldt dat de verschillen heel groot zijn in de mate waarin ze duurzaam zijn. Het ene bedrijf doet al heel veel op het gebied van duurzaamheid en kan een voorbeeld zijn voor andere bedrijven die nog weinig doen. In overleg met koepels van het bedrijfsleven (VOC, BZW, winkeliersverenigingen, Parkmanagement enz.) kan de juiste aanpak bepaald worden (ontbijtsessies, kenniscafé's, [energie]convenant, milieubarometer). Mogelijk kan samen met andere gemeenten opgetrokken worden. Ook voor de doelgroep bedrijven is bewustwording en het communiceren van lokale goede voorbeelden en succesverhalen erg van belang.

Bij de scholen zijn de laatste jaren maatregelen genomen op het gebied van frisse scholen. Met de schoolbesturen kan gekeken worden welke maatregelen er nog mogelijk zijn, zoals het invoeren van energimanagement, duurzaam onderhoud en renoveren of eventueel zonne-energie. Belangrijk is ook om de leerlingen bewust te maken van hun energiegedrag, zij ervaren in de toekomst de gevolgen als wij nu niet het goede gedrag tonen. De Greenkids (de veldhovense kinderdenktank) is in elk geval een goed instrument, maar ook kan gekeken worden naar lessen op scholen of programma's voor de BSO.

3.4.2 Lokale duurzame economie

Huidige stand van zaken

- ◆ Veldhoven biedt bedrijven een jaar gratis de Milieubarometer aan.
- ◆ Veldhoven reikt om de twee jaar de duurzaamheidspijs (millenniumprijs) aan een bedrijf.
- ◆ Verschillende bedrijven nemen zelf (vergaande) duurzame maatregelen.

Trends

- ◆ Koplopers wijzen de weg, doel is om het peloton van bedrijven te versnellen.

Stakeholders

- ◆ Lokaal bedrijfsleven en koepels.

Rol van de gemeente

- ◆ Veldhoven koopt zelf duurzaam in, minmaal volgens de richtlijnen van Agentschap.nl: in alle fasen van het inkooptraject kansen benutten om zoveel mogelijk in samenspraak met bedrijven, te komen tot zo duurzaam mogelijke of zelfs innovatieve oplossingen.
- ◆ De gemeente kan optreden als launching customer (eerste grote klant) voor innovaties. Dit is wel mede afhankelijk van wat wordt geboden en de kosten die er aan zijn verbonden.

Andere gemeentelijke beleidsvelden

- ◆ *MSO: Economische zaken*
- ◆ *A&O: inkoop*

Stimuleren van stakeholders

- ◆ Structurele samenwerking opzetten tussen lokale koploperbedrijven, kennisinstellingen en de gemeente/regio gericht op versterken, verduurzaming (grondstoffen en energie), groene stages en banen.
- ◆ Bieden van een platform aan regionale koplopers ter inspiratie van het verdere bedrijfsleven. Goede voorbeelden en succesverhalen gemeentebreed en bij doelgroep bedrijven communiceren.
- ◆ Stimuleren dat lokale bedrijven Green Deals afsluiten met de overheid (bijvoorbeeld een energieconvenant).
- ◆ Onderzoeken van mogelijkheden om de duurzame ondernemer vaker in het zonnetje te zetten.
- ◆ Bij grotere bedrijven naast de eigenaar ook facilitaire managers, gebouwbeheerders en installateurs bewust maken van energiebesparing.
- ◆ Aanbieden van energiescans aan bestaande bedrijven op de Run.
- ◆ Onderzoeken hoe huishoudelijk afval ingezet kan worden als grondstof voor de (maak)industrie.

3.5 Voortzetten huidig klimaatbeleid

Veldhoven richt zich binnen het klimaatbeleid de komende jaren vooral op de bestaande woningbouw en bedrijven en op een duurzame lokale economie. Dat wil niet zeggen dat het beleid dat op andere terrein is gestart stopgezet wordt. Binnen bestaand beleid blijft gekeken worden wat de mogelijkheden zijn om hier ook het onderwerp duurzaamheid een plek te geven en waar mogelijk te stimuleren binnen de bestaande kaders. De prioriteit ligt hier echter niet.

3.5.1 Naar klimaatneutrale nieuwbouw

Huidige stand van zaken

- ◆ In nieuwbouwprojecten woningbouw wordt de lat op het gebied van duurzaamheid hoog gelegd bij planvorming en realisatie, zoals bijvoorbeeld Oerle Zuid. Voor de woningen worden hierbij GPR-gebouw ambities gehanteerd. Andere voorbeelden van recente projecten met veel duurzaamheid zijn Kempen Campus, MFA Noord en het Energyhouse. Ook als de gemeente geen eigenaar is van de grond stimuleert zij de bouwer in het vergunningentraject een duurzame woning te laten ontwikkelen.
- ◆ Aan bedrijven die zich (met nieuwbouw) vestigen op Habraken wordt gratis een duurzaamheidsscan aangeboden die meegenomen wordt in de vergunningaanvraag.
- ◆ Opgeleverde nieuwbouw wordt in incidentele gevallen gecontroleerd via een Bouwtransparant controle (lektheid en infraroodmeting).
- ◆ De gemeente is aangesloten bij het regionale convenant GPR-gebouw (duurzaam bouwen nieuwbouwwoningen).

Trends

- ◆ Energielasten en brandstoflasten gaan een steeds groter aandeel uitmaken van de uitgaven van huishoudens en bedrijven.
- ◆ De wettelijke eisen aan de energieprestatie van nieuwbouw worden steeds strenger.
- ◆ Bedrijven willen graag een groen en duurzaam imago hebben en besparen op kosten.

Stakeholders

De stakeholders zijn zeer divers:

- ◆ Nieuwe huurwoningen: Thuis (voorheen: Aert Swaens/Domein) en Woonbedrijf
- ◆ Nieuwe particuliere woningen: woningeigenaren
- ◆ Nieuwe bedrijven: gebouweigenaren en huurders
- ◆ Nieuwe gemeentelijke gebouwen en installaties: gemeente
- ◆ Nieuwe scholen: schoolbestuur
- ◆ Installatiebureaus en bouwbedrijven
- ◆ Architecten

Andere gemeentelijke beleidsvelden

- ◆ *MSO: volkshuisvesting en scholen*
- ◆ *BOR: gemeentelijke gebouwen*
- ◆ *OZ: vergunning en handhaving*
- ◆ *A&O: communicatie/website*

Rol van de gemeente

De gemeente vervult een belangrijke rol in door het goede voorbeeld te geven. Onlangs is de nieuwe MFA Noord in gebruik genomen en momenteel is de nieuwbouw van de MFA Midden en MFA Zuid gestart. Ook bij deze projecten is duurzaamheid een belangrijk aandachtspunt en worden GPR-gebouw eisen gehanteerd (voor alle deelcijfers (energie, milieu, gezondheid, gebruikskwaliteit en toekomstwaarde) tenminste 8).

Daarnaast geeft de gemeente veel aandacht voor een duurzame gebiedsontwikkeling als er sprake is van nieuwe woningen en of bedrijven. De gemeente benut hiervoor al haar mogelijkheden te beginnen bij de stedenbouwkundige visie en het bestemming- en inrichtingsplan. Tot slot biedt de gemeente informatie die nodig is bij de ontwikkeling van duurzame nieuwbouw, zoals bijvoorbeeld over de bodemgesteldheid voor koude warmte opslag.

Stimuleren van stakeholders

Bij het aanvragen van een vergunning voor een nieuw gebouw heeft de gemeente een belangrijk informatierol in diverse fasen. Het invullen van deze rol kan op verschillende wijzen gebeuren: van website tot persoonlijke gesprekken of een convenant (bijvoorbeeld het bewegen van bedrijven om aan te sluiten bij het convenant duurzaam bouwen). De gemeente zorgt er hierbij in elk geval voor dat de wettelijke eisen worden nageleefd en probeert tot vrijwillige afspraken te komen om verder te gaan. Ook het rijk wil hierin meedenken met regelgeving voor experimenteerruimte voor zeer energiezuinige gebouwen en wijken (convenant energiebesparing gebouwde omgeving). De gemeente handhaaft ook de vergunning waaronder ook de onderdelen die duurzaamheid betreffen (zoals EPC) en treedt zo nodig handhavend op.

3.5.2 Groen gas en elektrisch vervoer

Huidige stand van zaken

- ◆ Eén van de vuilnisauto's van Baetsen die in Veldhoven komt, rijdt op groen gas.
- ◆ Op Habraken wordt een nieuw tankstation gerealiseerd waar ook groen gas kan worden getankt en mogelijk stroom.
- ◆ Bij het politiebureau zijn twee oplaadpunten voor elektrische auto's.
- ◆ Voor de gemeentelijke toezichthouders is een elektrische auto aangeschaft en een oplaadpunt gerealiseerd in de parkeergarage.
- ◆ Bij de reconstructie van Oerle wordt een oplaadpunt op zonne-energie voor elektrische fietsen aangebracht.
- ◆ Bij de bewaakte fietsenstalling is een oplaadpunt voor elektrische fietsen.
- ◆ In de Europese Mobiliteitsweek wordt voorlichting gegeven over duurzaam vervoer.
- ◆ In 2011 heeft de gemeente het initiatief genomen tot het oprichten van een snellaadpunt voor elektrische voertuigen. Door het niet verkrijgen van provinciale subsidie is dit project helaas voortijdig gestrand.

Trends

- ◆ Er komen steeds meer autofabrikanten met een auto op elektriciteit.
- ◆ Bij mobiliteit gaat het steeds minder om het middel en het bezit van een auto maar steeds meer om de dienst oftewel het gebruik van de auto. Hierdoor komen er steeds meer deelauto's (al dan niet elektrisch).
- ◆ De (elektrische) auto wordt steeds meer gezien als een energieopslagsysteem voor duurzame energie.

Stakeholders

- ◆ Benzinestations
- ◆ Particuliere autobezitters
- ◆ Bedrijven met eigen wagenpark
- ◆ Gemeentelijke medewerkers
- ◆ Bedrijven (met name garages)
- ◆ Ondernemers

Rol van de gemeente

- ◆ Zelf goede voorbeeld geven door stimuleren van Het Nieuwe Werken, gebruik van openbaar vervoer, fiets en elektrische auto, elektrische scooter of elektrische fiets en deelauto.

Andere gemeentelijke beleidsvelden

- ◆ *MSO: Verkeer en ruimtelijke planning*
- ◆ *OZ: Toezicht & Handhaving*
- ◆ *P&O*
- ◆ *OR*

Bij slimmer reizen en werken zijn in feite alle gemeentelijke afdelingen betrokken.

Stimuleren van stakeholders

- ◆ Milieuvriendelijke voertuigen (auto's en zware voertuigen) stimuleren door een privilegebeleid (onder andere gereserveerde of gratis parkeerplekken).
- ◆ Bewoners en bedrijven voorlichten over milieuvriendelijke voertuigen en subsidieregelingen.
- ◆ Mogelijkheden onderzoeken voor meer elektrische oplaadpunten en vulpunten voor groen gas en ondersteunen bij de realisatie hiervan (Rijksregeling SDE+, collectief inkopen).
- ◆ Partijen die belang hebben bij groen gas en elektrische auto's in contact brengen met mogelijke afnemers en financieerders.
- ◆ Vervoersmanagement bij bedrijven stimuleren (onder andere mobiliteitsvouchers).

3.5.3 Energiebesparing bedrijven via handhaving

Huidige stand van zaken

- ◆ Bedrijven worden bij milieucontroles en vergunningaanvragen gewezen op de voor de branche bepaalde haalbare energiebesparingsmaatregelen.
- ◆ Veldhoven ziet actief toe dat een bedrijf met een zeer hoog verbruik een energiebesparingsonderzoek uitvoert en een plan van aanpak opstelt.
- ◆ Bedrijven die normaal niet worden gecontroleerd (kantoren/sportgebouwen-/scholen) zijn aangeschreven over de voor deze sectoren haalbare (verplichte) energiebesparingsmaatregelen.

Trends

- ◆ Energie- en brandstoflasten gaan een steeds groter aandeel uitmaken van de uitgaven van bedrijven.

Stakeholders

- ◆ Lokaal bedrijfsleven en koepels
- ◆ Omgevingsdienst

Andere gemeentelijke beleidsvelden

- ◆ *OZ: Toezicht en Handhaving*

Rol van de gemeente

Veldhoven zorgt ervoor dat de energiehuishouding van de eigen gemeentelijke gebouwen op orde is (zie ook 3.4.1).

Stimuleren van stakeholders

De gemeente blijft bij vergunningverlening en handhaving het onderwerp energie en duurzaamheid onder de aandacht brengen zodat in elk geval het laaghangend fruit (maatregelen binnen vijf jaar terug te verdienen) wordt uitgevoerd en verstrekt hierover informatie (zie gemeentelijke website, Infomil en project MKB Nederland in kantoorpanden).

3.5.4 Lokale duurzame energie productie

Huidige stand van zaken

- ◆ De gemeente Veldhoven heeft op 10 gemeentelijke gebouwen 139.200 Wp aan zonnepanelen gelegd. Daarnaast zijn er op het zwembad zonneboilers aangebracht.
- ◆ In een aantal onlangs gerealiseerde nieuwbouwprojecten is gebruik gemaakt van WarmteKoudeOpslag.
- ◆ Veldhoven verstrekte tot 2014 subsidie aan inwoners die duurzame energie opwekken (onder andere zonnepanelen en –boilers).
- ◆ Op de jaarlijkse energiemarkt is zonne-energie een belangrijk onderwerp.

Trends

- ◆ Duurzame opwekkingstechnieken zoals windmolens, zonnepanelen, biomassacentrales e.d. worden steeds efficiënter (en daarmee goedkoper).
- ◆ Er wordt onderzoek gedaan naar het opzetten van smart grids: ([toekomstige](#)) technologieën om het [elektriciteitsnet](#) te beheren nu steeds meer apparaten worden aangesloten die lokaal een forse vraag of aanbod van stroom op het lokale net veroorzaken.

Stakeholders

- ◆ Eigenaren (gebruikers) van bestaande woningen en bedrijfsgebouwen
- ◆ Inwoners met nieuwbouwplannen
- ◆ Ontwikkelaars met nieuwbouwplannen
- ◆ Bedrijven (bijvoorbeeld die hun dak willen verhuren voor zonnepanelen)

Rol van de gemeente

- ◆ Veldhoven geeft zelf het goede voorbeeld door op haar eigen gemeentelijke gebouwen stroom op te wekken met zonnepanelen en de MFA's in aanbouw zeer duurzaam uit te voeren.
- ◆ Op het gebied van afval ontwikkelt de gemeente beleid om huishoudelijk afval duurzamer in te zamelen en te verwerken (deels kan hier ook energie mee worden opgewekt, hoewel het eerste doel is om de hoeveelheid te verminderen en afval her te gebruiken door goed te scheiden).

Andere gemeentelijke beleidsvelden

- ◆ *MSO: volkshuisvesting*
- ◆ *BOR: gemeentelijke gebouwen*
- ◆ *OZ: Vergunningen*
- ◆ *Projectbureau*

Stimuleren van stakeholders

- ◆ Veldhoven informeert de bewoners en bedrijven over duurzame energie. De eigen zonnepanelen kunnen hierbij mede gebruikt worden als voorbeeld. In de informatieverstrekking kunnen ook andere onderwerpen betrokken worden zoals groene daken/gevels en huisvesting voor vogels en vleermuizen.
- ◆ Bij bouwprojecten waar de gemeente partner is wordt duurzame energie nadrukkelijk betrokken.
- ◆ Veldhoven brengt partijen die interesse hebben in duurzame energie bij elkaar.
- ◆ Onderzocht kan worden of er proefprojecten mogelijk zijn op het gebied van groen gas en duurzame warmte. Op termijn kan dit doorontwikkeld worden tot een lange termijn visie op energievoorziening en duurzaam en restwarmte gebruik (warmte, WKO en ondergrond).
- ◆ De gemeente is nu niet actief op het gebied van smart grids. Eerst worden de resultaten afgewacht van proefprojecten bij andere gemeenten.

3.5.5 Transitie naar de 'klimaatneutrale stad en regio'

Huidige stand van zaken

De gemeente Veldhoven voert een actief klimaatbeleid en met voorliggend plan van aanpak worden de volgende stappen gezet op weg naar een duurzaam Veldhoven. Met de transformatie van het SRE is het de vraag hoe het huidige regionale klimaatbeleid zich gaat ontwikkelen.

Trends

- ◆ In samenwerking wordt gekeken naar mogelijkheden om nieuwe stappen te zetten op het gebied van klimaatmaatregelen.

Stakeholders

- ◆ Divers extern (vooral regionaal)
- ◆ Intern
- ◆ SRE, regiogemeenten

Andere gemeentelijke beleidsvelden

- ◆ MT
- ◆ MSO: gebiedsontwikkeling
- ◆ Projectbureau
- ◆ A&O: financiën

Rol van de gemeente

- ◆ Voorliggend plan is de eerste aanzet voor een routekaart naar een CO₂-neutrale gemeente. In de komende jaren kan die – aan de hand van de ontwikkelingen en nog op te stellen regioroutekaarten – nader ingevuld worden.

Stimuleren van stakeholders

- ◆ Ervaringen en innovatieve aanpakken worden gedeeld.
- ◆ Op het gebied van financiering kan gekeken worden of er mogelijkheden zijn voor een revolverend fonds.
- ◆ Opzetten van een regionaal onafhankelijk kenniscentrum voor duurzame energie voor externe partijen (burgers en bedrijven).

Samenvatting

De rollen die de gemeente Veldhoven heeft binnen de speerpunten in het lokale klimaatbeleid zijn in onderstaande tabel samengevat:

	Speerpunt / rol	Goede voorbeeld	Informeren en enthousiasmeren	Faciliteren	Reguleren
	Prioritaire speerpunten				
3.4.1	• Bestaande woningen en gebouwen energiezuiniger maken	•	•	•	•
3.4.2	• Lokale duurzame economie	•	•	•	
	Voortzetten huidig klimaatbeleid				
3.5.1	• Naar energieneutrale nieuwbouw	•	•	•	•
3.5.2	• Groen gas en elektrisch vervoer	•	•	•	
3.5.3	• Energiebesparing bedrijven via handhaving				•
3.5.4	• Lokale duurzame energie productie	•	•	•	
3.5.5	• Transitie naar de 'Klimaatneutrale stad en regio'		•	•	

4. Organisatie lokaal klimaatbeleid

4.1 Verankeren klimaatbeleid in de organisatie

Klimaatbeleid is onderdeel van het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Veldhoven. Het klimaatbeleid 2.0 wordt daarom ook uitgevoerd binnen de (financiële en capacitaire) kaders van het Milieubeleidsplan. Gezien de huidige financiële situatie is het ook niet wenselijk om extra budget aan te vragen voor uitvoering van dit beleid. Met innovatie en slimme samenwerking kan heel veel bereikt worden zonder heel veel extra geld uit te geven. Mochten er wel projecten zijn die een financiële ondersteuning vragen buiten de beschikbare gelden, dan wordt hiervoor apart een verzoek ingediend.

Gedurende de SLOK periode zijn intern twee keer per jaar de betrokkenen bij elkaar gekomen om elkaar op de hoogte te houden van de voortgang en om elkaar tips te geven. Deze werkwijze is zeer motiverend gebleken. Met de overgang van SLOK naar de klimaatagenda wordt voorgesteld deze werkwijze voort te zetten. Voor de betreffende medewerkers zijn uren worden aangevraagd voor 2014.

4.2 Monitoring

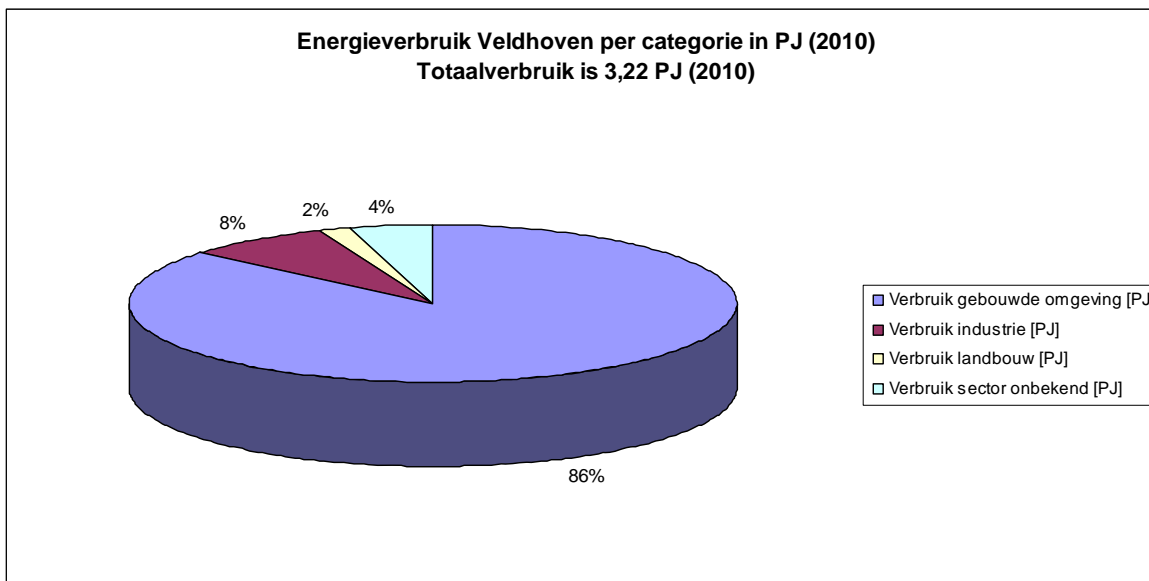
De voortgang van de uitvoering van het milieu-uitvoeringsprogramma – en daarmee ook het klimaatbeleid - wordt meerdere keren intern per jaar getoetst.

In het milieujaarverslag wordt het verbruik van de diverse doelgroepen in Veldhoven aangegeven gebaseerd op de landelijke klimaatmonitor (bijvoorbeeld de CO₂-voetafdruk van Veldhoven, het energiegebruik van huishoudens en de CO₂-uitstoot van afval). Apart wordt het verbruik van de gemeentelijke gebouwen gemeld en het CO₂-effect van verschillende maatregelen binnen Veldhoven (afkomstig uit de zogenaamde DWA monitor, voor de periode dat Veldhoven hier een abonnement op heeft).

Bijlage 1: Energiegebruik Veldhoven

In 2011 heeft Agentschap.nl een landelijke klimaatmonitor ontwikkeld. Hierin zijn diverse energiegegevens opgenomen. De monitor is nog steeds in ontwikkeling en wordt steeds met nieuwe informatie aangevuld. De gegevens moeten dan ook met de nodige voorzichtigheid gebruikt worden. De gegevens voor het jaar 2010 zijn hieronder weergegeven (die van 2011 zijn nog niet bekend). Hierbij zijn niet de gegevens meegenomen van afval en verkeer/vervoer, omdat deze niet gebaseerd zijn op gas- energiegebruiken. Deze categorieën komen wel terug in de CO₂-monitor die in hoofdstuk 2 is besproken.

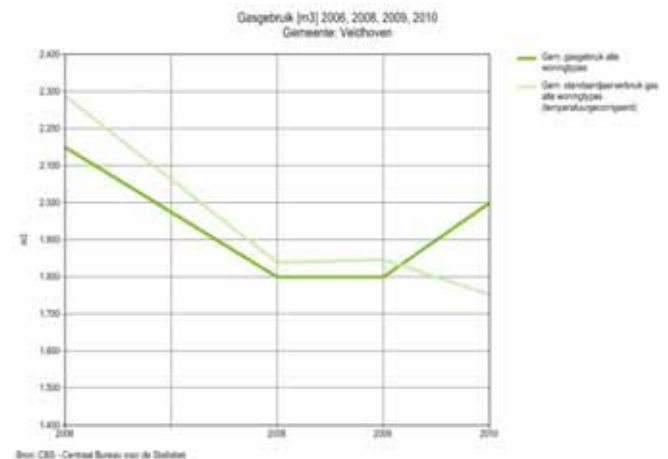
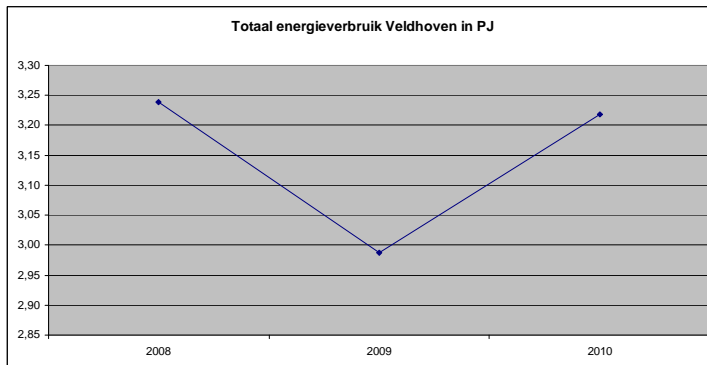
Uit het overzicht blijkt dat het totale energieverbruik in 2010 3,22 PJ³ was. Het totale energiegebruik wordt voor een groot deel (86%) bepaald door de gebouwde omgeving (woningen, commerciële en publieke dienstverlening). Dit komt overeen met het karakter van de gemeente Veldhoven.

Momenteel wordt energie duurzaam opgewekt. Dit gebeurt door Warmte Koude Opslag systemen, zonne-energie en inkoop van groene stroom. De exacte omvang hiervan is niet bekend, waardoor ook niet aangegeven kan worden hoeveel procent van het totale energieverbruik duurzaam (al dan niet binnen de gemeentegrenzen) wordt opgewekt. De verwachting is dat de landelijke klimaatmonitor deze gegevens op termijn wel beschikbaar heeft.

De afgelopen jaren vertoonde het energieverbruik van Veldhoven een licht dalende lijn. In de periode 2009 – 2010 steeg het absolute verbruik van energie. Oorzaak was een stijging van het gasverbruik van de belangrijkste bron binnen de gebouwde omgeving (de huishoudens), wat vooral te maken had met de strenge winter. Het gasverbruik kan worden omgerekend naar de hoeveelheid voor een standaardjaar (qua weersomstandigheden). Wanneer dit gestandaardiseerde gasverbruik in beeld

³ 1 PJ (PetaJoule) = 10¹⁵ Joule (= 278 miljoen kWh)

wordt gebracht, dan blijkt dat dit in de periode 2009 – 2010 ook is gedaald. Of de daling van het energiegebruik doorzet is nog maar de vraag. Hoe dan ook, er zal altijd vraag naar energie blijven. Deze energie zal dan duurzaam opgewekt moeten worden, al dan niet binnen de grenzen van de gemeente Veldhoven.

De gemeente Eindhoven heeft samen met KENWIB (Kenniscuster Energie Neutraal Wonen in Brainport) een sessie uitgevoerd om na te gaan hoeveel energie er bespaard kan worden en hoeveel energie er duurzaam opgewekt kan worden. Hieruit blijkt dat de gemeente Eindhoven in 2009 in totaal circa 15,74 PJ energie verbruikte (hierbij is – in tegenstelling tot het totaal verbruik in Veldhoven – wel de sector verkeer en vervoer meegenomen). Bij ongewijzigd beleid is de verwachting dat rond 2040 het energieverbruik net boven de 20 PJ uit komt, bij maximaal besparen zal dit rond de 11 PJ liggen. Binnen de stad kan bijna 3 PJ per jaar worden opgewekt aan duurzaam energie met name door zonne-energie. Er zal dan ook nog ruim 70% aan duurzame energie opgewekt moeten worden buiten de stad.

Voor de gemeente Veldhoven kan ook worden uitgezocht hoeveel energie er bespaard kan worden en hoeveel energie er duurzaam opgewekt moet worden en hoeveel hiervan opgewerkt kan worden binnen de gemeente. Gezien de kosten die dit met zich meebrengen wordt hier niet voor gekozen. Uitgaande van het voorbeeld van de gemeente Eindhoven kan wel de conclusie worden getrokken dat een energieneutraal Veldhoven waarbij alle benodigde energie duurzaam wordt opgewekt binnen de gemeente, niet haalbaar is.

Bijlage 2: Voorbeelden trends

Onderscheid is te maken in trends en ontwikkelingen op vijf gebieden. Per gebied worden enkele voorbeelden gegeven ter indicatie. Er zijn veel meer trends te benoemen.

- ◆ *Beleid en wet- en regelgeving (Europees, Rijk, provinciaal)*
  - De 'Ecodesign richtlijn' geeft steeds strenger wordende minimumeisen aan energieverbruikende producten zoals elektronica;
  - Autofabrikanten worden vanuit Europa verplicht de gemiddelde CO₂-emissie te verlagen naar 95 gram CO₂ per km in 2020 en 70 gram CO₂ per km in 2025.
  - In de Brabantse Energieagenda is opgenomen dat de provincie zich richt op innovatieve ontwikkelingen in Solar, Automotive (elektrisch rijden en slimme netwerken) en Biobased Economy.
  - Er zijn diverse initiatieven voor een revolving fund, waarmee leningen tegen een lage rente kunnen worden afgesloten voor duurzame investeringen in met name woningen.

- ◆ *Economie*
  - De olieprijs is de laatste 10 jaar verdrievoudigd. Verdere prijsstijgingen worden voorzien doordat olie steeds moeilijker winbaar wordt.
  - CO₂-beprijzing wordt steeds breder toegepast. Op dit moment nemen alleen grote vervuilende industrieën verplicht deel aan de CO₂-emissiehandel.

- ◆ *Sociaal-cultureel*
  - Toenemende digitalisering en opkomst van social media. Ook in de energiesector wordt de invloed van ICT op vraag en aanbod steeds groter.
  - Energielasten en brandstoflasten gaan een steeds groter aandeel uitmaken van de uitgaven van een huishouden. Huishoudens met lage inkomens voelen dit het eerst.

- ◆ *Technisch*
  - Door toenemende elektrificering (warmtepompen, elektrische voertuigen, etc.) en betere isolatie bij nieuwe woningen zal de vraag naar gas dalen en de vraag naar elektriciteit stijgen.
  - Duurzame opwekkingstechnieken zoals windmolens, zonnepanelen, biomassacentrales e.d. worden steeds efficiënter (en daarmee goedkoper).

Bijlage 3: Afkortingen en verklaringen

A&O	Afdeling Advies en Ondersteuning
B&W	College van Burgemeester en wethouders
BOR	Afdeling Beheer Openbare Ruimte
BZW	Brabants Zeeuwse Werkgeversvereniging
C2C	Cradle tot cradle (van wieg tot wieg)
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CO ₂	broeikasgas kooldioxide
EPC	Energie Prestatie Advies
GPR	Gemeentelijke Praktijk Richtlijn (op gebied van duurzaamheid)
Kenwib	Kenniscluster Energie Neutraal Wonen in Brainport
Kton	kiloton
kWh	kilo Watt uur
LKA	Landelijke Klimaatagenda
MFA	Multi Functionele Accommodatie (brede school)
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
MSO	Afdeling Maatschappelijke en Stedelijke Ontwikkeling
MT	Managementteam
MUP	Milieu Uitvoerings Programma
OR	Ondernemingsraad
OZ	Afdeling Omgevingszaken
PJ	PetaJoule = 10 ¹⁵ Joule (=278 miljoen kWh)
P&O	Cluster Personeel en Organisatie
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
SDE+	Subsidieregeling duurzame energie plus
SLOK	Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven
Soza	Afdeling Sociale Zaken
SMART	Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden
SRE	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
VOC	Veldhovens Ondernemers Contact
WKO	Warmtekoudeopslag
Wp	Wattpiek